View the original article

اقتصاد ایران

پشت‌پردهٔ ماجرای بدهی «نجومی» هلدینگ خلیج فارس چیست؟

رادیو فردا

۰۷/آذر/۱۴۰۵

دیوان محاسبات کشور روز شنبه هفتم آذر نسبت به بدهی ۵۹۵ هزار میلیارد تومانی هلدینگ پتروشیمی خلیج فارس هشدار داد و اعلام کرد این مطالبات معادل کل منابع سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها است.

این هشدار در حالی مطرح شده که حکم انفصال محمد شریعتمداری، مدیرعامل این هلدینگ، صادر شده و قوه قضاییه بر ضرورت اجرای فوری این حکم تأکید کرده است.

بدهی هنگفت هلدینگ خلیج فارس چه چیزی دربارهٔ شفافیت بنگاه‌های بزرگ اقتصادی ایران نشان می‌دهد و وصول نشدن آن چه پیامدهایی برای اقتصاد بحران‌زدهٔ کشور دارد؟

چرا بدهی هلدینگ خلیج فارس وصول نمی‌شود؟

اختلاف میان دیوان محاسبات کشور و هلدینگ پتروشیمی خلیج فارس با انتشار هشدار تازهٔ این نهاد نظارتی دربارهٔ بدهی‌های سنگین این مجموعه، وارد مرحلهٔ جدیدی شده است.

دیوان محاسبات نهاد نظارتی وابسته به مجلس شورای اسلامی است که بر نحوهٔ هزینه‌کرد منابع عمومی و عملکرد مالی دستگاه‌های دولتی نظارت می‌کند. شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس نیز یکی از بزرگ‌ترین مجموعه‌های صنعتی و پتروشیمی ایران است که نقشی کلیدی در صنعت پتروشیمی کشور دارد.

بر اساس اعلام دیوان محاسبات، رقم بدهی هلدینگ خلیج فارس تقریباً با کل منابع سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها برابری می‌کند؛ سازمانی دولتی که مسئولیت مدیریت و توزیع یارانه‌ها، از جمله کالابرگ‌های الکترونیکی، را بر عهده دارد.

اشاره به این سازمان در هشدار دیوان محاسبات، علاوه بر تأکید بر حجم بدهی، می‌تواند با هدف ایجاد حساسیت در افکار عمومی صورت گرفته باشد؛ زیرا دولت مسعود پزشکیان اخیراً اعلام کرده که به دلیل کمبود منابع، حذف تدریجی برخی خانوارها از فهرست دریافت‌کنندگان کالابرگ الکترونیکی را آغاز کرده است.

دیوان محاسبات اعلام کرده که این حجم از بدهی هلدینگ پتروشیمی خلیج فارس در شرایطی است که این هلدینگ محصولات پتروشیمی خود را فروخته و بهای آن‌ها را دریافت کرده است.

با این حال، احمد علوی، اقتصاددان در سوئد، در گفت‌وگو با رادیو فردا با «نجومی» توصیف کردن رقم بدهی هلدینگ خلیج فارس، می‌گوید فروش محصولات لزوماً به معنای وصول درآمد نیست و ممکن است منابع حاصل از صادرات صرف امور دیگری شده باشد.

او می‌گوید: «با توجه به تحریم‌ها و همچنین منابع مالی‌ای که در خارج از کشور قرار داشته، بعید نیست بخشی از این منابع در چارچوب فعالیت‌های دیگری، از جمله حمایت مالی از نیروهای نیابتی یا سایر اقدامات حکومت در خارج از کشور، هزینه شده باشد.»

او به شرایط مشابه دیگر مؤسسات دولتی و «خصولتی» اشاره می‌کند و ادامه می‌دهد که این مؤسسات نیز «صادرات دارند، اما درآمدهای حاصل از آن وصول نمی‌شود یا در صورت وصول، از طریق تراستی‌ها و در چارچوب فعالیت‌های خارجی حکومت به مصرف می‌رسد.»

حکم انفصال شریعتمداری چرا اجرا نمی‌شود؟

هشدار اخیر دیوان محاسبات کشور در شرایطی مطرح شده که حکم انفصال محمد شریعتمداری، مدیرعامل هلدینگ پتروشیمی خلیج فارس، مدت‌هاست صادر شده، اما او همچنان به کار خود ادامه می‌دهد.

محمد شریعتمداری از مدیران باسابقهٔ جمهوری اسلامی است که طی چند دهه در مناصب مهم اقتصادی، اجرایی و سیاسی حضور داشته و چندین بار تا سطح وزارت و معاونت رئیس‌جمهور ارتقا یافته است.

علی کاظمی، سخنگوی قوه قضاییه، در نشست خبری روز ۲۶ آبان بر قطعیت اجرای حکم انفصال مدیرعامل هلدینگ خلیج فارس تأکید کرد.

آقای علوی در پاسخ به این پرسش که چرا با وجود تأکید قوه قضاییه، شریعتمداری از مقام خود کنار گذاشته نشده است، می‌گوید این مسئله را باید در چارچوب گسترده‌تر خودداری از شفافیت، پاسخ‌گویی و انجام وظایف قانونی در برابر نهادهای نظارتی بررسی کرد.

او می‌افزاید: «مدیران مؤسساتی همچون هلدینگ خلیج فارس به شبکه‌های غیرشفاف قدرت و گروه‌هایی متصل‌اند که به درجات مختلف با شبکه‌های نفوذ و قدرت همکاری دارند. بسیاری از این هلدینگ‌های دولتی و خصولتی حاضر به پاسخگویی و شفاف‌سازی نیستند و حتی در برابر اجرای قوانین حکومتی مقاومت می‌کنند؛ زیرا از پاسخگویی مصون‌اند و از حمایت مقامات و شبکه‌های پنهان قدرت برخوردارند.»

این اقتصاددان تأکید می‌کند: «شریعتمداری هنگام انتصاب به این سمت، بیش از هر چیز به دلیل ارتباطاتش با شبکه‌های قدرت و مجموعه‌های نزدیک به رهبر جمهوری اسلامی مطرح شده بود و همان زمان نیز اعتراض‌هایی به انتصاب او صورت گرفت. او در واقع به آن شبکه پاسخگوست و منصوب همان مجموعه‌هاست.»

تقابل دو نهاد نظارتی و اقتصادی ایران نشانهٔ چیست؟

در پی اصرار قوه قضاییه بر اجرای حکم انفصال شریعتمداری، روابط عمومی هلدینگ پتروشیمی خلیج فارس در بیانیه‌ای این حکم را از نظر حقوقی محل ایراد دانست و اساساً صلاحیت دیوان محاسبات برای حسابرسی مستقیم این شرکت را زیر سؤال برد.

این هلدینگ می‌گوید یک شرکت سهامی عام بورسی با شخصیت حقوقی مستقل و ساختار مالکیت غیردولتی است که بیش از ۱۶ سال پیش خصوصی شده و از بودجهٔ عمومی دولت نیز استفاده نمی‌کند؛ بنابراین دیوان محاسبات صلاحیت نظارت مستقیم بر آن را ندارد.

همچنین هلدینگ پتروشیمی خلیج فارس تأکید کرد که حتی اگر حکم دیوان معتبر تلقی شود، این حکم در تیرماه سال گذشته صادر شده و مدت یک‌سالهٔ آن به پایان رسیده است.

آقای علوی می‌گوید تقابل میان یک نهاد نظارتی و یک نهاد اقتصادی در ایران را باید در چارچوب دوگانگی قدرت در جمهوری اسلامی ارزیابی کرد. او اضافه می‌کند که تقابل‌هایی از این دست در نهایت اغلب به سود مؤسساتی تمام می‌شود که از شفافیت و پاسخ‌گویی در برابر قانون سر باز می‌زنند.

علوی ادامه می‌دهد: «مسئله اصلی، همان دوگانگی در ساختار حکمرانی است: از یک سو قوانین و سازمان‌ها و نهادهای رسمی وجود دارند و از سوی دیگر، شبکه‌های قدرتی فعالیت می‌کنند که خود را ملزم به تبعیت از این قوانین و نهادها نمی‌دانند.»

پیامدهای وصول نشدن بدهی هلدینگ خلیج فارس چیست؟

دیوان محاسبات کشور در هشدار اخیر خود اعلام کرده که پرداخت نشدن بدهی هلدینگ پتروشیمی خلیج فارس می‌تواند در گردش مالی شرکت‌های تأمین‌کنندهٔ گاز اخلال ایجاد کند و توان دولت برای تأمین هزینه‌ها و استمرار تأمین انرژی را تحت تأثیر قرار دهد.

این در شرایطی است که ایران اکنون با بحران انرژی مواجه است و کمتر از یک ماه مانده به آغاز زمستان، کمبود گاز به اعمال محدودیت در صنایع فولاد و سیمان و حتی پتروشیمی منجر شده است.

علوی نیز دربارهٔ پیامدهای اقتصادی وصول نشدن بدهی این هلدینگ، به احتمال افزایش کسری بودجه و تورم اشاره می‌کند: «می‌دانیم که هزینه ناکارآمدی بسیاری از بنگاه‌های دولتی و خصولتی، به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، در نهایت به کسری بودجه دولت منتقل می‌شود. در نتیجه، با افزایش کسری بودجه،

احتمال افزایش نقدینگی و پایه پولی نیز وجود دارد و بار تورمی ناشی از آن بر دوش مردم عادی قرار می‌گیرد.»

پروندهٔ هلدینگ خلیج فارس نشان می‌دهد که برای جلوگیری از تکرار چنین بدهی‌هایی، به اصلاحات ساختاری و نهادی نیاز است؛ اصلاحاتی که بتواند قدرت اقتصادی بنگاه‌های بزرگ را در برابر قانون و منافع عمومی پاسخ‌گو کند و مانع از آن شود که ضعف نظارت و نبود شفافیت، هزینهٔ ناکارآمدی این بنگاه‌ها را در نهایت بر دوش دولت و شهروندان بگذارد.

بیشتر در این باره:

گزارش سال ۲۰۲۵ «شفافیت بین‌الملل» دربارهٔ فساد؛ ایران در رتبهٔ ۱۵۳ در جا زد

این مطلب بخشی از:

اقتصاد ایران | بایگانی | فراتر از خبر

© ۲۰۲۶ تمام حقوق این وب‌سایت، بر اساس مقررات کپی‌رایت، برای رادیو فردا محفوظ است.